

Avdelning 3

Justitiedepartementet

Remissvar över betänkandet SOU 2024:48 Ett ändamålsenligt samhällsskydd. Vissa reformer av straff- och straffverkställighetslagstiftningen (Ju2024/01558)

Sammanfattning

Tingsrätten ställer sig bakom utredningens utgångspunkter när det gäller verkställighet av straff och dömda personers möjlighet att återetableras i samhället. Vidare instämmer tingsrätten i utredningens bedömningar såvitt avser de förslag som utredningen avråder ifrån, men ändå ålagts lämna förslag kring.

Tingsrätten har några synpunkter på delar av förslaget till en ny tidsobestämd frihetsberövande påföljd, det s.k. säkerhetsstraffet. Namnet är enligt tingsrätten missvisande och tingsrätten föreslår att påföljden i stället kallas för *fängelse på obestämd tid*. Tingsrätten instämmer i förslaget att det vid utdömmande av påföljden bör anges en minimitid som fängelsestraffet minst ska uppgå till. Enligt tingsrättens mening bör det dock inte anges någon maximitid. I stället bör det vid minimitidens utgång alltid ske en prövning som utmynnar i att fängelsestraffet antingen förlängs på viss tid eller att den dömda får tillstånd till villkorlig utslussning. Denna prövning bör göras av förvaltningsrätt och inte allmän domstol. Frågan om att häva ett tidigare meddelat tillstånd till villkorad utslussning bör i sin tur hanteras av samma myndighet som lämnat tillståndet och inte av övervakningsnämnden. Tingsrätten anser vidare att ett säkerhetsstraff inte bör träda i stället för tidigare utdömda påföljder som inte hunnit verkställas. I stället bör det i dessa fall vara möjligt att döma ut en gemensam påföljd för den samlade brottsligheten. Tingsrätten avstyrker alltså utredningens förslag i ovannämnda delar, vilket utvecklas nedan.

Därutöver anser tingsrätten att det bör övervägas ett förtydligande i 28 kap. 9 § brottsbalken avseende rättens prövning av undanröjande av skyddstillsyn.

Säkerhetsstraff (avsnitt 9)

Den nya påföljden bör inte kallas säkerhetsstraff (avsnitt 9.4.2)

Tingsrätten anser att namnet säkerhetsstraff är missvisande och otydligt. Eftersom det huvudsakliga innehållet i påföljden är ett fängelsestraff bör den i stället förslagsvis kallas *fängelse på obestämd tid*. En sådan benämning skulle även tydliggöra rangordningen av de olika påföljderna.

Det bör inte anges något maximistraff (avsnitt 9.4.6)

Utredningen föreslår att rätten redan vid utdömande av säkerhetsstraff ska ange ett maximistraff. Tingsrätten avstyrker förslaget.

Tingsrätten anser att förslaget inte förhindrar alltför långa frihetsberövanden eller säkerställer förutsebarheten för den dömda. Detta särskilt då fängelsestraffet ska fortsätta avtjänas tills den dömda får tillstånd till villkorad utslussning och maximistraffet ska kunna förlängas under så lång tid som det behövs. Detta innebär att det är mycket svårt för rätten att vid domstillfället bedöma hur lång maximitiden bör vara, eftersom det då är oklart hur långt fängelsestraffet blir i praktiken.

I stället föreslår tingsrätten att det sker en prövning vid minimitidens utgång. En prövning som utmynnar i att fängelsestraffet antingen förlängs på viss tid eller att den dömda får tillstånd till villkorlig utslussning. Om tillstånd till villkorlig utslussning lämnas ska det också anges hur lång tid denna ska pågå. På så sätt blir påföljdens innehåll tydligare. Detta leder till bättre förutsättningar för rätten att bedöma återfallsrisken och bestämma en lämplig tid för villkorad utslussning.

Prövningen av tillstånd till villkorad utslussning och förlängning av maximitiden bör ske i allmän förvaltningsdomstol (avsnitt 9.4.6)

Utredningen föreslår att frågor om tillstånd till villkorad utslussning och förlängning av maximitiden ska prövas av allmän domstol. Tingsrätten anser att dessa frågor i stället bör prövas av allmän förvaltningsdomstol. Detsamma gäller vid den ordning tingsrätten föreslagit ovan om att det alltid ska ske en prövning vid minimitidens utgång. Prövningen i dessa situationer avser rena verkställighetsfrågor och hanteras lämpligen av förvaltningsrätter som sedan tidigare har stor erfarenhet av denna typ av riskbedömningar, t.ex. i samband med domar på rättspsykiatrisk vård med särskild utskrivningsprövning.

Säkerhetsstraff bör inte träda i stället för tidigare utdömda påföljder som verkställs samtidigt (avsnitt 9.4.6)

Utredningen föreslår att säkerhetsstraffet ska träda i stället för andra påföljder som verkställs samtidigt. Tingsrätten avstyrker förslaget.

Tingsrätten anser att det saknas anledning att göra skillnad mellan det föreslagna säkerhetsstraffet och det tidsbestämda fängelsestraff i denna del. För det fall det finns tidigare påföljder som ännu inte verkställts när säkerhetsstraffet döms ut, bör detta i första hand hanteras genom att rätten dömer till en gemensam påföljd enligt 34 kap. 4 § brottsbalken. På så sätt kan rätten ta hänsyn till den tidigare påföljden vid bestämmandet av minimistraffets längd.

Misskötsamhet under villkorad utslussning bör prövas av den myndighet som lämnat tillståndet (avsnitt 9.10)

Utredningen föreslår att övervakningsnämnden ska pröva begäran om att tillstånd till villkorad utslussning ska hävas på grund av allvarlig misskötsamhet. Tingsrätten avstyrker förslaget.

Om tillstånd till villkorad utslussning hävs innebär det att den dömda återigen tas in i anstalt. Ett sådant beslut kan komma att innebära ett mycket långt frihetsberövande och det är mot den bakgrunden, enligt tingsrättens uppfattning, inte lämpligt att en övervakningsnämnd beslutar i den frågan

(jfr begränsningen till högst 90 dagar åt gången som övervakningsnämnden kan förverka villkorligt medgiven frihet vid misskötsamhet under övervakning efter villkorlig frigivning). Frågan om ett tillstånd till villkorad utslussning ska hävas bör i stället prövas av samma myndighet som lämnat tillståndet.

Skärpta reaktioner vid misskötsamhet under skyddstillsyn m.m. (avsnitt 7.6)

Det bör övervägas ett förtydligande av 28 kap. 9 § brottsbalken

Det saknas en uttrycklig bestämmelse om vad tingsrätten ska beakta vid en prövning av undanröjande av skyddstillsyn. I dagsläget gör domstolarna i regel sin prövning utifrån 28 kap. 8 och 9 §§ brottsbalken. Utredningen har föreslagit att 28 kap. 8 § brottsbalken endast ska vara tillämplig vid Kriminalvårdens bedömning av om myndigheten ska begära att åklagare för talan vid domstol om undanröjande av en utdömd skyddstillsyn. Det har inte föreslagits någon ändring i lagtexten med anledning av detta. Eftersom 9 § endast föreskriver vilken rättsföljd som följer på om en dom på skyddstillsyn undanröjs bör det övervägas att i bestämmelsen förtydliga förutsättningarna för att ett undanröjande ska ske. Exempelvis genom följande tillägg:

Tingsrätten ska, på talan av åklagare, undanröja skyddstillsynen om den dömden på ett allvarligt sätt har brutit mot vad som gäller för honom eller henne. Om skyddstillsynen undanröjs, [...]

Detta yttrande har beslutats av lagmannen Lena Egelin, chefsrådmannen Karin Sandahl, rådmannen Evelina Säfwe, den administrativa fiskalen Sharon Read (även föredragande) och tingsfiskalen Maria Kruse.

Lena Egelin

Sharon Read